

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

นครรัฐเอเธนส์ ประเทศกรีก ก่อนคริสตศักราชประมาณ 500-300 ปี ได้ผลิตปรัชญาเมธีที่มีผลงานยอดเยี่ยม ฝากไว้เป็นมรดกทางปัญญาแก่ประชาคมโลก อย่างน้อย 3 ท่าน คือ โสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล ในช่วงเวลาดังกล่าว นครรัฐเอเธนส์สูญเสียเอกราช ให้แก่นครรัฐสปาร์ตา ซึ่งเป็นที่มาของภาวะวิกฤตทางการเมือง เรื่องการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ ปัญญาชนชาวเอเธนส์ทั้งหลายได้พยายามทุกวิถีทาง โดยเฉพาะเงื่อนไขหรือปัจจัยที่จะช่วยสร้างสรรคและเสริมค่าให้ได้คนที่มีศักยภาพสูง เพื่อกอบกู้เอกราช และศักดิ์ศรีของชาวนครรัฐเอเธนส์คืนมา แต่ปรัชญาที่โดดเด่นและแหลมคม ก็คือ ทักษะที่ว่าด้วย คนเก่งและคนดีที่เพลโตเสนอ มีชื่อเรียกว่า “ราชาปราชญ์” (philosopher king) ด้วยการศึกษาที่รัฐจัดให้ เพลโตเป็นหนึ่งในปรัชญาเมธีคนสำคัญของกรีก ปรัชญาของเขามีพื้นฐานจากภูมิปัญญาหรือแนวคิดอันหลากหลาย ที่กลายเป็นปรัชญาทั้งในแนววัตถุนิยมและจิตนิยม ซึ่งมีอยู่ก่อนที่เพลโตจะประกาศทักษะ หรือปรัชญาของเขาแก่ชาวนครรัฐเอเธนส์ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของปรัชญาเมธีกลุ่มอีเลียติก เฮราคลิตุส กลุ่มโซพิสต์ หรือแม้แต่โสเครตีสผู้เป็นอาจารย์ของเขาเอง

ทักษะที่น่าสนใจดังกล่าว ปรากฏอยู่ในผลงานของเขาเรื่อง “อุดมรัฐ” (The Republic) ซึ่งมีสาระสำคัญครอบคลุมแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นอภิปรัชญา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ หรือญาณวิทยา และปรัชญาการศึกษา ซึ่งเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า “สายปรัชญายุโรป... เป็นลำดับฟูตโน้ตของปรัชญาเพลโต” (Whitehead, 1929 : 63) และกลายเป็นรากฐานวิทยาการหรือภูมิปัญญาตะวันตก ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ทักษะที่โดดเด่นอันเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วย “แบบ” หรือ Form และมรรควิธีสร้างคนเก่งและคนดี ซึ่งหมายถึงการศึกษา มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้

1. ปฐมฐานปรัชญาการศึกษาของเพลโต

ปรัชญาการศึกษาของเพลโตมีปฐมฐานมาจากแนวคิดทางอภิปรัชญาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในแบบทวินิยม กล่าวคือบูรณาการหรือเอกภาพของร่างกาย (สสาร) กับจิต (ออสสาร) แบบองค์รวม แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดต่อเนื่องจากความเชื่อในเรื่องแบบ (Form) ซึ่งเพลโตถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ เป็นสากล และเมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาจิตวิญญาณให้สมบูรณ์พร้อมแล้วก็สามารถมองเห็น หรือค้นพบโลกแห่งแบบนั้นได้ ดังนั้น การศึกษาตามทัศนะของเพลโตจึงเป็นกระบวนการที่ฝึกฝนและพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย ซึ่งถือเป็นส่วนทางกายภาพและด้านจิตใจ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนของจิตวิญญาณ ทั้ง 2 ด้านนี้ต้องได้รับการพัฒนาในลักษณะที่มีความสมดุล จิตวิญญาณจะสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพ ก็ต่อเมื่อสติตั้งอยู่ในกายภาพที่พัฒนาหรือสมบูรณ์เต็มที่ ฉะนั้น การที่จะสามารถฝึกฝนและพัฒนาคนให้มีศักยภาพเต็มที่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้มีความสมดุลและเป็นเอกภาพ กระบวนการการฝึกหัดขัดเกลาการศึกษาของเพลโตจึงเน้นการฝึกฝนทั้งสองด้านไปพร้อมๆ กัน

ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะการแยกแล้วโยงเข้าหากัน เป็นการทำงาน (function) แบบบูรณาการหรือดุลยภาพ และต่างมีหน้าที่รวมถึงศักยภาพที่ต่างกันไป ซึ่งอาจแบ่งระดับในแง่ของกระบวนการเรียนรู้ทางกายภาพและชีวภาพคือ ระดับประสาทสัมผัสหรือระดับอายตนะทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย และระดับเหตุผล คือ จิตวิญญาณหรือสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 2 ระดับนี้ เป็นกระบวนการที่ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับ การเรียนรู้ระดับประสาทสัมผัส ถือว่าเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการเรียนรู้ กล่าวคือ การเตรียมความพร้อมทางร่างกาย เพื่อเป็นพื้นฐานรองรับการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น คือ ระดับของเหตุผลหรือทางจิตวิญญาณ ดังนั้น ในแง่ญาณวิทยาหรือกระบวนการเรียนรู้ในมุมมองของเพลโต จึงหมายถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อเป็นปฐมฐานสู่การเรียนรู้ หรือพัฒนาศักยภาพ และหล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคม อันหมายถึงบุคคล 3 กลุ่ม คือ มวลประชา ฝ่ายทหาร และราชาปราชญ์ ฝ่ายหลังนี้คือจุดมุ่งหมายสูงสุดในการคัดสรรบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคม เพื่อเป็นผู้ปกครองหรือผู้บริหารรัฐต่อไป และความแตกต่างของบุคคลในสังคมแต่ละกลุ่มนี้ ถูกตัดสินจากมาตรการหรือกระบวนการทางสังคม ซึ่งเพลโตเรียกว่า กระบวนการทางการศึกษา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาตามทัศนะของเพลโตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดระดับชนชั้นในสังคมหรือรัฐ เนื่องจากรัฐต้องเป็นผู้จัดการศึกษาให้กับพลเมืองทุกคน โดยเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง แต่อย่างไรก็ตาม ต้องขึ้นอยู่กับระดับของสติปัญญา และความสามารถของแต่ละบุคคลว่ามีความพร้อมสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด และบุคคลควรอยู่ในระดับชนชั้นใด จึงจะเหมาะสมเพื่อทำหน้าที่ในสังคมหรือรัฐต่อไป เพื่อให้สังคมเป็นสังคมที่ดี สังคมที่มีความสุข จนนำไปสู่ความเป็นรัฐที่ดี และรัฐที่มีความสุขต่อไป อุดมรัฐจึงเป็นรัฐที่มีการจัดแบ่งหน้าที่ของคนในสังคมให้เหมาะสมกับธรรมชาติของคนแต่ละคน และไม่มีกรก้าวก่ายหน้าที่กันและกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคม

2. ปรัชญาการศึกษาตามทัศนะของเพลโต

ตามทัศนะของเพลโต กระบวนการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และ การบริหารการศึกษา เป็นต้น เหล่านี้ต้องดำเนินไปภายใต้การควบคุมอย่างเคร่งครัดของรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุด และดำเนินไปได้ตรงตามเป้าหมายที่รัฐได้วางไว้ ดังนั้นรัฐจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาขึ้นเพื่อบริการแก่พลเมืองแห่งอุดมรัฐ กระบวนการทางการศึกษามีประเด็นโดยสังเขปดังนี้

อคาเดมี คือ วิทยาลัยหรือสถานศึกษาที่เพลโตใช้เป็นสถานที่จัดการศึกษาแก่เยาวชนนั้น ทั้งในและนอกนครรัฐเอเธนส์ เป็นเพียงสวนสาธารณะเท่านั้น ไม่ใช่โรงเรียนที่มีลักษณะเป็นตึก หรืออาคาร ที่นิยมเรียกว่า “วิทยาเขต” อย่างในปัจจุบัน ซึ่งมีหน้าที่ในการให้การศึกษา ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล และปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรม ตลอดจนมีหน้าที่ในการคัดสรรว่าใครสังกัดอยู่ชนชั้นใดในสังคม ทำหน้าที่อะไร ทั้งนี้ก็เพื่อความมั่นคงและเป็นเอกภาพของรัฐ

หลักสูตร และคุณสมบัติของผู้เรียน เพลโตได้กำหนดให้ทุกคนที่มีคุณสมบัติตามที่รัฐได้กำหนดไว้ก็คือ พลเมืองของรัฐทุกคนที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง เพลโตได้กำหนดหลักสูตรให้ศึกษา วิชากายบริหารหรือพลศึกษาและสุขศึกษา และวิชาดนตรี ซึ่งจะประกอบไปด้วย วิชาภาษาและวรรณคดี ดนตรี ประวัติศาสตร์ จริยศาสตร์ และศาสนา เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ร่างกาย ให้มีความแข็งแรง และจิตใจมั่นคง เพลโตกำหนดให้ศึกษารายวิชาดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและฝึกฝนอบรมวินัย ให้ผู้เรียนเกิดความอดทน หลักสูตร

ข้างต้นนี้ เป็นหลักสูตรในระยะแรกของการศึกษาเท่านั้น ผู้ที่สามารถสอบผ่านก็จะเข้าไปศึกษาในระยะที่สองต่อไป โดยแต่ละวิชาที่จัดให้ศึกษาระยะนี้นั้นไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์และวิทยาศาสตร์ดนตรี ผู้เรียนต้องศึกษาให้เข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริงของศาสตร์นั้นๆ เพลโตเชื่อว่าการศึกษาวิชาดังกล่าว เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ และยังสัมพันธ์กับผัสสะ ทำให้ผู้เรียนไม่อาจเข้าสู่ความจริงแท้ได้ในทันที แต่เป็นศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้ใช้ความคิดในการคิดหาคำตอบมากขึ้น ส่วนวิชาที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ความจริงหรือโลกแห่งแบบได้นั้นก็คือวิชาวิทยวิธี ผู้ที่สามารถศึกษาวิชานี้ได้ ต้องเป็นผู้ที่สามารถผ่านการสอบในระยะที่ผ่านมา วิทยวิธีเป็นวิชาที่เพลโตเชื่อว่าสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าสู่โลกแห่งแบบได้ โดยไม่ต้องอาศัยผัสสะ แต่อาศัยเหตุผลในการค้นหาคำตอบ เพราะฉะนั้นผู้ที่สามารถใช้เหตุผลเข้าสู่โลกแห่งแบบ เป็นทั้งนักปกครองและปราชญ์อเมริกันที่เก่งและดี ที่เขาเรียกว่า “ราชาปราชญ์” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ “จอหงวน” ของจีน ซึ่งเป็นผู้ที่เพลโตวางใจให้ปกครองบ้านเมือง เพราะเป็นผู้ที่ก่อปรด้วยหลักคุณธรรม 4 ประการ คือ ความพอดี (temperance) ความกล้าหาญ (courage) ปัญญา (wisdom) และความยุติธรรม (justice) ตลอดจนดำเนินชีวิตไปด้วยเหตุผล ที่อาศัยธรรมฉันทะเป็นหลัก หลักสูตรดังกล่าวข้างต้นต้องดำเนินไป โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไปตามแต่ระดับการศึกษา

วิธีสอน ในระยะแรก เพลโตเน้นการเรียนการสอนในลักษณะการบรรยาย ในระยะที่สองการเรียนการสอน เขาเน้นให้เด็กรู้จักใช้ความคิดมากขึ้น ส่วนระยะที่สาม เขาเน้นการเรียนการสอนในลักษณะการสนทนาโต้ตอบกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือปุจฉา-วิสัชนา ที่เรียกว่า วิทยวิธี (dialectic) ให้ผู้เรียนได้รู้จักการตั้งปัญหา และการหาบทสรุปด้วยหลักเหตุผล ตามหลักการ 3 ประการ คือ บทตั้งหรือข้อเสนอ (thesis) บทแย้ง (antithesis) และบทสังเคราะห์ (synthesis) ครูจึงมีหน้าที่ในการดึงความรู้ที่มีอยู่แล้วในตัวนักเรียนออกมา กิจกรรมในการแสวงหาหาความรู้ จึงเกิดจากความร่วมมือกันของทั้งสองฝ่ายทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีการสอนเดียวกันกับที่โสเครติสนำมาใช้สอนแก่เยาวชนเอเธนส์ เป็นวิธีที่เพลโตชื่นชมและยกย่อง จนเพลโตได้ยกย่องโสเครติสว่าเป็นครูที่มีวิธีการสอนปราชญ์ที่ดีที่สุด การสอนความรู้ด้วยการสนทนาหรือการถามตอบ จะช่วยให้คู่สนทนาได้ใช้เหตุผล ในการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ทำให้โสเครติสได้รับยอมรับจากผู้แสวงหาความรู้และประชาชนทั่วไป ในด้านความเป็นเลิศในการสอน ในขณะที่เดียวกัน อริสโตเติลนั้นก็ได้รับการยอมรับ ว่าเป็นศิษย์ผู้เป็นเอกทัตะในด้านการเรียน การเรียนที่อริสโตเติลได้รับจากการศึกษาที่อาคาเดมี ทำให้อริสโตเติลได้รับอิทธิพลจาก

แนวความคิดของเพลโต และได้พัฒนาแนวความคิดของเพลโต จนกลายเป็นแนวคิดใหม่ที่แตกต่างออกไปจากครูผู้สอน และโดดเด่นจนมาเป็นนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงไม่น้อยกว่าเพลโตผู้เป็นครู อริสโตเติลจึงเป็นศิษย์ที่เป็นเลิศในด้านการเรียน

การบริหารการศึกษา เพลโตไม่ประสงค์ที่จะให้เอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาในอูตมรัฐ แต่รัฐจะต้องมีบทบาทสำคัญ ในการจัดศึกษาและบริหารการศึกษาโดยคณะผู้ปกครองรัฐ ในช่วงเวลานั้นๆ โดยจะบริหารการศึกษาวาระละ 5 ปี เท่ากับระยะเวลาหรือสมัยที่บริหารบ้านเมือง

ลักษณะการบริหารการศึกษาตามทัศนะของเพลโต จึงเป็นการบริหารแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หรือผู้ปกครองแต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้ก็เพื่อความเป็นเอกภาพของนโยบายการศึกษา และเพื่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของรัฐ

อภิปรายผล

จากบทสรุปผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

ปฐมฐานปรัชญาการศึกษาของเพลโต

ปรัชญาของเพลโตแต่ละแขนง มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นระบบ โดยมีทฤษฎีแบบเป็นแกนหลัก ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ หรือเนื้อหาของโลกล้วนมีความเชื่อในลักษณะทวินิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนะของท่านเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ที่เชื่อว่ามนุษย์ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสสาร สามารถเปลี่ยนแปลงและแตกสลายได้ ซึ่งก็คือส่วนที่เป็นกาย กับอีกส่วนหนึ่งก็คือส่วนที่เป็นอสสาร เป็นอมตะ ไม่เปลี่ยนแปลง นั่นก็คือส่วนที่เป็นจิต อันเป็นธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์ ซึ่งทั้งกายและจิตต่างก็มีความสัมพันธ์กัน ในลักษณะที่แยกแล้วโยงเข้าหากัน ซึ่งประเด็นปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตนี้ เป็นปัญหาปรัชญาที่นักปรัชญาต่างก็แสดงทัศนะไว้หลายแนวทาง เช่น กลุ่มจิตนิยมถือว่าประกอบขึ้นด้วยจิตกับกาย จิตเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด บงการกายให้กระทำการตามเจตจำนงของจิต จิตมีความเป็นจริง อิศระจากกาย (รัตน ตันบุญเด็ก, ม.ป.ป. 39) หรือทัศนะของกลุ่มวัตถุนิยม ที่ไม่ยอมรับว่าจิตเป็นธาตุแท้ของมนุษย์ แต่ถือว่ามนุษย์มีเพียงกาย ที่ประกอบไปด้วยกลไกต่างๆ ที่ซับซ้อน และสามารถทำงานได้ตั้งเครื่องจักรกล เป็นต้น ปัญหาเรื่องกายกับจิตก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ยังคงถกเถียงกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ก็ยังไม่มีข้อยุติ นอกจากปัญหาเรื่องความสัมพันธ์เรื่องกายกับจิตว่าอะไรเป็นธาตุแท้ของมนุษย์ เพลโตได้อธิบายไปถึงว่าทำไมในคนๆเดียวกันจึงมีความขัด

แย้งเกิดขึ้นระหว่างความต้องการกับเหตุผล ซึ่งเพลโตอธิบายว่า เป็นเพราะมนุษย์ทุกคนมีองค์ประกอบของจิต 3 ส่วน ด้วยกัน คือ ภาคค้นหา ภาคน้ำใจ และภาคเหตุผล แล้วแต่ว่าใครจะมีจิตภาคใดควบคุมอยู่ ทศนะของเพลโตในเรื่องขององค์ประกอบของจิต ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์นี้ ได้กลายเป็นฐานให้นักจิตวิเคราะห์หันสำคัญอย่าง ซิกมันด์ ฟรอยด์ นำไปอธิบายทางด้านจิตวิทยา เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งภายในของแต่ละบุคคล ซึ่งฟรอยด์เชื่อว่ามาจากโครงสร้างของจิตเช่นกัน แต่อธิบายว่า ภายในจิตของคนเราทุกคนมีแรงกระตุ้นหรืออิด (id) ที่คอยผลักดันให้คนเราทำทุกสิ่งเพื่อสนองความต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็มีมโนธรรมฝ่ายสูงหรือซูเปอร์อีโก (superego) คอยขัดขวาง จึงเป็นหน้าที่ของอีโก (ego) ที่จะประนีประนอมแรงกระตุ้นกับมโนธรรม

จากความทศนะของเพลโตเรื่องธรรมชาติมนุษย์ดังกล่าว มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล เหตุผลช่วยให้มนุษย์ได้รู้จักนึกคิด ไตร่ตรอง และเรียนรู้สิ่งต่างๆ สามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษา โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาทั้งสอง ในประเด็นดังกล่าวเป็นมูลบทให้ปรัชญาเมธี ในคริสตวรรษที่ 16-17 ยกขึ้นมาอภิปรายถกเถียงกันจนเป็นข้อวิวาทะทางปรัชญา ที่หาข้อยุติไม่ได้ จนกลายเป็นเงื่อนไขให้เกิดกลุ่มปรัชญา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเหตุผลนิยมหรือจิตนิยม (rationalism or idealism) ซึ่งมีเดส์คาร์ตส์ (Rene Decartes, 1596-1650) ไลบ์นิทซ์ (Cottfried Withelm Von Leibniz, 1646-1716) และสปิโนซ่า (Baruch Spinoza, 1632-1677) เป็นแกนนำฝ่ายหนึ่ง และอีกฝ่ายหนึ่งก็คือ กลุ่มประสบการณ์นิยมหรือประจักษ์นิยม (Empiricism) ซึ่งมีล็อก (John Locke, 1632-1704) เบิร์คเลย์ (George Berkeley, 1685-1753) และฮิวม์ (David Hume, 1711-1776) เป็นแกนนำ แต่อย่างไรก็ตาม ค้านท์ (Immanuel Kant, 1724-1804) ก็ได้ประสานทั้งสองกลุ่ม ทำให้ปรัชญาผ่านวิกฤตได้ในที่สุด ประเด็นที่ค้านท์เสนอก็มีจุดร่วมของเพลโตอยู่ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักทวินิยมตามทศนะของทั้งเพลโตและค้านท์

ปรัชญาการศึกษาตามทศนะของเพลโต

กระบวนการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็น สถานศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การบริหารการศึกษา เป็นต้น เพลโตกำหนดให้รัฐเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินการทางการศึกษาทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษา ในประเด็นนี้ สมบูรณ์ พรรณภาพ (2525 : 207-208) ให้ทรรศนาธิบายว่า นโยบายในการจัดการศึกษามุ่งสร้างเอกภาพ และความมั่น

คงของชาติเป็นหลัก รัฐจะต้องทำหน้าที่ในการควบคุมการศึกษาอย่างใกล้ชิด และพลเมืองของรัฐทั้งหญิงและชายทุกคน จะมีสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเดียวกัน ผู้เป็นพลเมืองเท่านั้นจึงจะมีสิทธิในการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมจากรัฐ ซึ่งการศึกษาที่รัฐจัดให้แก่พลเมืองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านกายภาพ และการพัฒนาการทางด้านจิตใจ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและเพื่อเสริมสร้างนิสัยและฝึกอบรมวินัยด้วยการเรียนดนตรี ศิลปะ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ในระดับสูงนั้น เป็นการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการใช้เหตุผล ด้วยการสร้างพุทธิปัญญาและความเฉลียวฉลาด แต่เพลโตไม่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เรียนวิชาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่แท้ย่อมเกิดจากการระลึกได้หรือการทบทวน และการฝึกฝนอบรม ที่สำคัญความคิดริเริ่มหรือสร้างสรรค์นั้น ย่อมก่อให้เกิดลักษณะนิสัยการไม่เคารพ และไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้นแนวคิดแบบอัตนิยม (individualism) จึงเป็นแนวคิดที่อันตรายต่อความมั่นคงและเอกภาพของสังคม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดทางการศึกษาดังกล่าวนี้ เพลโตคงจะได้รับจากนโยบายทางการศึกษาของนครรัฐสปาร์ตา ซึ่งเป็นนครรัฐที่มีความเข้มแข็งในทางการทหาร และการปกครองบ้านเมืองตลอดจนการต่อต้านแนวคิดแบบอัตนิยมของพวกโซพิสต์ เพลโตจึงได้ก่อตั้งสถานศึกษา ชื่อ อคาเดมีขึ้นมา เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชน ซึ่งอคาเดมีนี้ได้กลายเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

การศึกษาที่รัฐจัดให้ในลักษณะดังกล่าว มักเกิดขึ้นหรือพบเห็นได้ในกลุ่มสังคมนิยมแบบมาร์กซิสม์ เช่น รัสเซียและจีน เป็นต้น แต่ไม่ค่อยพบเห็นในกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งนิยมให้ชุมชน – สังคม – เอกชน เป็นผู้รับผิดชอบ แต่รัฐเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลให้การสนับสนุน

หลักสูตร ที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพทางด้านบุคลิกภาพและพลังจิตของบุคคล ที่เพลโตเสนอไว้ ได้แก่วิชาดนตรีและพลศึกษาหมวดหนึ่ง และรายวิชาต่างๆ ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านพุทธิปัญญา และการใช้เหตุผลหมวดหนึ่ง ซึ่งหมายถึงวิชาคณิตศาสตร์ และวิภาษวิธี ทั้งสองหมวดความรู้นี้ต้องจัดให้ได้อัตราส่วนที่เหมาะสมและมีสัมพันธ์ภาพต่อกัน เพื่อให้พัฒนาการของปัจเจกชนมีสมดุลยภาพและเอกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์

ในประเด็นนี้มีผู้ให้ทรรศนะขยายความเพิ่มดังนี้ Patil (1984 : 7) กล่าวว่า จำนวนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่เพลโตเห็นว่ามิพลังทำให้คนได้มุ่งไปสู่ความจริง นำจิตไปสู่สิ่งที่สูงส่ง และการได้ใกล้ชิดกับจำนวนที่บริสุทธิ์ก็เป็นการปลูกฝังนิสัยการมีเหตุผล โดยการฝึกใช้ความคิด

บริสุทธิ์จะช่วยให้จิตเข้าสู่ความจริงแท้ได้ เพลโตเชื่อว่าผู้ที่มีพรสวรรค์ในการคำนวณ เป็นคนที่มีธรรมชาติในการเรียนวิชาอื่นๆ ได้เร็วเช่นกัน ผู้พิทักษ์จึงต้องศึกษาเลขคณิตจนชำนาญ เพื่อประโยชน์ในการใช้เหตุผลแสวงหาความรู้ มิใช่จุดมุ่งหมายทางธุรกิจ

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2523 : 17) ได้กล่าวถึงวิชาเลขคณิตในทัศนะของเพลโตว่า ในขั้นพื้นฐานจะเป็นประโยชน์แก่การค้า และการทหาร ซึ่งแม้ที่พ้องต้องคำนวณกำลังของตน จัดทัพ และคำนวณกำลังข้าศึกได้ เลขคณิตช่วยให้เกิดความเข้าใจทางปัญญาด้วย คนเราอาจดูนี้ตัวเองและรู้ว่าเป็นนี้ได้ แต่การกะขนาดของนี้ ต้องอาศัยความเข้าใจของเลขคณิต ความเข้าใจทางปัญญาให้ความรู้ที่แท้ ยิ่งเด็กศึกษาเลขคณิตมากเท่าใดก็ยิ่งสนใจวัตถุน้อยลง และสนใจจำนวนซึ่งเป็นนามธรรมมากขึ้น วิธีนี้จะเป็นการเตรียมตัว เพื่อเข้าในนามธรรมสมบูรณ์ อันได้แก่ความดี

สมบูรณั พรธรรณภพ (2525 : 207) ก็กล่าวถึงประโยชน์ของวิชาเลขคณิต ว่ามีประโยชน์ในฐานะที่เป็นอุปกรณ์ ที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองจากระดับต่ำ ไปสู่ระดับสูง และเป็นเครื่องมือสำหรับทำให้บุคคลเข้าใจในสัมพันธภาพระหว่างนามธรรมกับรูปธรรม

หลักสูตรรายวิชาต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิชาวิธี ฯลฯ เป็นหลักสูตรที่เพลโตได้วางรากฐานหรือจุดประกายไว้เป็นปฐมฐาน ช่วยให้มีการพัฒนาศาสตร์ต่างๆ เหล่านี้ ในเวลาต่อมาโดยปัญญาชน เช่น อริสโตเติล ซึ่งเป็นศิษย์เอกของเพลโตเอง นักปรัชญาการศึกษาในมัธยมสมัยให้ความสำคัญต่อศิลปศาสตร์ 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักสูตรมีชื่อเรียกว่า “จตุบาท”(quadrivium) และ “ตรีบาท” (trivium) จนกลายเป็นวิชาพื้นฐานและวิชาเฉพาะด้าน ที่เปิดสอนกันในสถาบันอุดมศึกษา หลังจากมัธยมสมัยจบจนปัจจุบันหากขาดหลักสูตรอันเป็นรากฐานซึ่งเพลโตได้วางไว้ ก็ยากที่สถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบต่างๆ จะถือกำเนิดและวิวัฒนาการมาดังที่เห็นและเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ

ปรัชญาการศึกษาตามทัศนะของเพลโต มีนัยอันลึกซึ้งและครอบคลุม โดยเฉพาะในแง่อภิปรัชญาและญาณวิทยา หากที่จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียวศึกษาและนำเสนอได้ครบทุกประเด็นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้

ในการกำหนดวางหลักสูตรตามระบบการศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มีสาระการเรียนรู้ 8 หมวด ควร

ประยุกต์ปรัชญาการศึกษาของเพลโต ในส่วนที่ว่าด้วยทวินิยม กล่าวคือหลักการว่าด้วยความสมดุลระหว่างกายและจิต ในลักษณะที่เป็นองค์รวมหรือบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป มีประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาของเพลโตอยู่หลายมิติ ดังต่อไปนี้

2.1 ปรัชญาการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของเพลโตและพุทธธรรม

2.2 ปรัชญาการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของเพลโตและอิสลาม

2.3 ปรัชญาการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของเพลโตและค้ำานท์

2.4 ญาณวิทยาตามทัศนะของเพลโต

2.5 ญาณวิทยา : ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของเพลโตและพุทธทาสภิกขุ